

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Dispvtatio V. De Matrimonio clandestino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94788)

DISPUTATIO V.

De Matrimonio clandestino.

DIFFICULTAS I.

Vtrum Matrimonium clandestinum sit illicitum.

MATRIMONIVM dicitur simpliciter & ab solute clandestinum (id est clam seu occulte contractum) quod contrahitur absque testibus sufficientibus ad plenam probationem illius; quia eo ipsis nequit Ecclesiæ constare de fœto testium sufficientium. Matrimonium vero quod coram testibus sufficientibus celebratur, sed absque præmissis denuntiationibus, non dicitur simpliciter clandestinum, quia potest Ecclesiæ constare: dicitur tamen clandestinum secundum quid, quia est aliquo modo occultum, quia non est iuridicè denuntiatum, seu publicum. Haec ergo difficultas procedit de clandestino priori modo, id est absque testibus sufficientibus (qui modo, vbi Tridentinum viget, sunt Parochus & alij duo) quia de clandestino posteriori modo postea dicemus.

2. Circa præsentem ergo difficultatem conueniunt Doctores, matrimonium clandestinum, id est celebratum absque Parocho & alijs, esse illicitum, quia est prohibitum Iure Ecclesiastico Tridentini s. 24. cap. 1. de Reformat. matrimon. imo antiquitus 30. q. 1. can. 1. & 2. in cap. fin. de Clandestina desponsatione, etiam erat prohibitum matrimonium clandestinum, id est factum absque testibus: imo in dicto can. 2. videtur prohibitum fieri absque præsencia Sacerdotis, vbi videtur esse sermo de Sacerdote proprio, id est proprio Parocho. Quod si illicitum est, & peccatum, contrahere absque Parocho & alijs, vbi Tridentinum viget, & absq; testibus vbi non viget, erit peccatum mortale; quia id est quid graue, & non parui momenti.

Et tamen difficultas, An, secluso Iure positivo,

contrahere matrimonium clandestinè absque testibus, sit illicitum Iure naturali. Non addimus,

absque Parocho, quia certum est, præsentiam illius non requiri Iure naturali.

3. Sancius ergo 1. 3. disp. 3. Petrus Sotus, & Vera-cruz partem affirmatiuam tenuerunt; quia contrahere absque testibus est expositum periculo defendi proprium coniugem, & transiundi ad alias nupias, quod est maximè nociuum ipsis coniugibus, & proli, & paci Reipublice.

Ægidius vero disp. 27. dub. 1. Dominicus Sotus, & Caietanus partem negatiuam tradunt, & merito: quia si contrahere matrimonium absque testibus, est Iure naturali illicitum, maximè quia sic contrahentes exponuntur dicto periculo; sed regulariter non exponuntur, quia quamvis aliquando in aliquibus ob eorum peculiarem malitiam aut fragilitatem, sit dictum periculo, non tamen in omnibus, neque semper, in malis & fragilibus: imo in his potest subveniri dicto periculo paulo post celebrationem matrimonij, illud publicando, & alijs vijs: ergo sic contrahere non est Iure naturali seu ex natura rei illicitum, cum ex na-

tura rei non sit ipsi dictum periculum annexum, quia hoc tantum est aliquando, & non in omnibus, sed in aliquibus, & in his potest dicto periculo aliâ viâ obuiari.

DIFFICULTAS II.

Vtrum Matrimonium clandestinum sit irritum, seu nullum.

PROcedit difficultas de matrimonio clandestino absque testibus facto; quia clandestinum absq; præmissis denuntiationibus factum, quavis prohibitum sit à Tridentino, imo Iure antiquo prohibitum fuerit, absque aliqua denuntiatione præmissa fieri, non tamen est irritum, quia nullus irritatur.

Circa hanc difficultatem certum est, matrimonium clandestinum, absque Parocho aut alijs, sacerdote de Parochi aut Ordinarii licentia, & absque alijs testibus, saltem duobus, esse nullum & irritum post Tridentinum, vbi publicatum & receptum est; quia ab ipso s. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonij, irritatur, non requiri nouam materiam, neque nouam formam, neque nouum ministrum ad Sacramentum matrimonii, quia Ecclesia nequit id efficere; sed irritum contractum ipsum ciuilem (cui, quando validum est ex Christi institutione, conuenit ratio Sacra-menti) & personas inhabiles reddendo ad alterum contrahendum.

Et ferè cerrum est, nullum matrimonium clandestinum, siue absque testibus, siue absque præmissis denuntiationibus, siue ab alijs vrogo, fuisse irritum & inuidium ante Tridentinum, nec in primis Ecclesiæ temporibus (quidquid de cat Bafilius lib. 5. cap. 3.) vt fatis indicant in principio dicti capituli, dum dicitur: *Quandam Ecclesiam ea irrita non fecit.* quod etiam infra supponit dum ait, Matrimonium clandestinum semper fuisse prohibitum ab Ecclesia, & hanc prohibitionem iam nō prodebet; & dum poterit illud absque præsencia Parocho & aliorum testium factum irritar. Vnde modò matrimonium clandestinum etiam absque Parocho & alijs testibus non est irritum, vbi Tridentinum non viget. In can. 30. q. 30. quæst. 5. vbi matrimonio clandestinum (id est absque testibus facta) appellatur stupri, & contubernia, & non legitima, sic appellatur quoad præsumptionem; quia Ecclesia non præsumit esse, aut fieri, quod ipso occultatur, quando est contra legem ipsius, vt erat matrimonium clandestinum.

Et tamen difficultas, An matrimonium clandestinum ab alijs Parocho & alijs testibus, quod post Tridentinum, vbi viget, est inuidium, fuisse irritum, vt sponfalia, & obligat ad contrahendum.

Ægidius disp. 21. dub. 4. & Henriquez l. 11. c. 3. partem affirmatiuam tenuerunt (imo addit Henriquez id declarasse Congregationem Cardinalium) quia, vt dicitur in cap. vniaco de Desponsat. impuberum, in 6. matrimonium impuberum, quod est nullum, efficit obligationem sponfaliatam; quia actus, qui

non valet ut agitur, valet tamen ut potest. Ergo vbi matrimonium dicto modo clandestinum non valet post Tridentinum, ut matrimonium, valebit ut contractus sponsalitius.

Sancius. Gutierrez. Rebellus.
7 Sancius vero lib. 1. disp. 20. & Gutierrez de Iumento 1. par. cap. 51. partem negatiuam tradunt, & merito; quod etiam declarauit Congregatio Cardinalium apud Rebellum num. 59. Ex quo deducitur, relationem Henriquez esse fallam, qui forsan deceptor fuit ex eo, quod id declarauit de matrimonio clandestino impuberum. Ratio autem est, quia dictum matrimonio clandestinum non obligat Iure naturali tamquam contractus sponsalitius; quia verba de prælenti, quia sunt matrimonij, nullam continent; promissionem futuri, adhuc implicite, ut patet; neque Iure aliquo positivo obligat tamquam contractus sponsalitius; quia nullum extat, nili pro matrimonio impuberum etiam publico, & non pro matrimonio puberum, de quo loquimur. Quod etiam est verum, quamvis matrimonium puberum clandestinum sit iuratum; quia iuramentum tantum cedit supra valorē propriū ipsius contractus ad illum confirmandum; ac proinde, quando cedit supra contractum nullum, non validat illud.

8 Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, ex matrimonio nullo impuberum, siue clandestino siue publico, oriri obligationem sponsalitiam ex sola dispositione Iuris positivi, ut constat ex dicto cap. vnioco, quæ non extat pro matrimonio nulllo puberum. Erat probacionem negamus, in dicto cap. inferri, matrimonium impuberum nullum valere ut contractum sponsalitium, ex eo, quod actus, qui non valet ut agitur, valeat ut potest; quasi ibi supponatur, verba de prælenti ex seipso etiam valere ad obligationem sponsalitiam, quia in eo cap. absque illatione aliqua dicitur, matrimonium impuberum interpretatione Iuris esse sponsalia de futuro; sed in eo cap. ex eo quod contractus matrimonij impuberum, qui non valuit ut agebatur, sed ut ex Iuris dispositione potuit, nempe ut sponsalitius, inferatur, inducere impedimentum publicæ honestatis, quod oritur ex sponsalibus.

DIFFICULTAS III.

Vtrum Matrimonium clandestinum absq;

Parocho & alijs testibus post Tridentinum sit aliquando validum.

9 C onuenient Doctores, matrimonium clandestinum absque Parocho & alijs testibus, validè celebrari in locis, in quibus Tridentinum non est publicatum, ut constat ex ipso scil. 24. c. 1. de Reform. matrim. imò etiam vbi non est receptum, quamvis sit publicatum, quia eo ipso eius leges recepta non sunt: & etiam celebrari validè, quando Pontifex dispensat in dicta Parocho & aliorum testium assistentia, quia est supra Concilium: & etiam quando celebratur à non baptizatis, quamvis temporaliter subdatis Ecclesiæ, & habitantibus vbi Tridentinum est receptum; quia leges merè Ecclesiasticae (ut est prædicta Tridentini) tantum comprehendunt eos qui sunt intra Ecclesiæ, & ei spiritualiter subiecti.

Est tamen difficultas, Primo, an quando absq; graui incommmodo, siue in articulo mortis, siue extra, nequit matrimonium omitti aut differri, & Pa-

rochus nequit haberi, inualidè absque eo celebratur. Nomine autem Parocho etiam comprehenditur eius Vicem tenens.

Vera-cruz in Appendix ad Speculum, dub. 4. Vera-cruz.
& Vega in Summa I. 3. casu 361. docent, in casu di-

Vega.

Etio validè fieri matrimonium absq; Parocho, dum fiat coram alijs testibus; quia lex positiva, præsumt humana, non obligat cum graui incommmodo, ut constat in lege audiendi Milam, & in lege iurandi, & in lege recitandi diuinum Officium: ergo etiam lex requirens assistentia Parocho, non habet vim, quando imminet graue aliquod incommodum.

90 Sancius verdi lib. 3. disp. 17. Egidius 27. dub. 1. & Basilius 1. 5. c. 6. docent, in casu dicto non fieri Sancius.
validè matrimonium absque Parocho, quamvis Egidius.
fiat coram multis alijs testibus, & merito: quia Basilius.
Tridentinum absolue & absque limitatione irri-

ta matrimonium absque Parocho celebratur, & reddit personas inhabiles ad sic contrahendum: ergo personæ nulla necessitate possunt fieri habiles; nec matrimonium validum absque assistentia Parocho; quia quamvis virgines necessitas excusat ab obligatione legis præcipiens aut prohibentis, adhuc diuinæ, non tamē efficit habilem alias lege inhabilem, neque efficit validum, quod alias lege irritante est nullum, ut constat in lege irritante matrimonium inter consanguineos intra quartum gradum, quæ nulla necessitate absque dispensatione euanefecit. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

91 Addit Egidius, matrimonium validè fieri in Egidius.
oppidis vbi nequit haberi Parochus, nec adiut in locis proximis: quod ait Clementem VIII. declarasse, quod nos, dicta declaratione seclusa, falso existimamus, ob rationem dictam, cā tamen supposita, verum. Addimus, si hæc declaratio facta est (ut credi potest Egidio eam referenti) non fuisse puram declarationem, sed fuisse dispensationem in dicta lege Tridentini pro eo casu.

Secundo est difficultas, An quando contrahentes inuincibiliter ignorant dictam legem irritantem Tridentinum, validè contrahant absque Parocho & alijs testibus.

92 Non desunt (ut resert Egidius vbi suprà) qui Egidius.
partem affirmatiuam tueantur; quia lex non obligat ignorantes inuincibiliter, quamvis irritatoria sit, si irritatio & inhabilitas imponatur ut poena, ut imponi videtur in dicta lege Tridentini; quia eo ipso, quod ignorantia inuincibilis excusat à culpa, etiam excusat à poena, quæ tantum infligitur ob culpam.

Sancius verdi & Egidius vbi suprà, & communi-

Sancius.

93 niter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito: quia quamvis ignorantia inuincibilis excusat à culpa actum contra legem præcipientem aut prohibentem, quia auferit scientiam requisitam ad voluntarium, absque quo nequit esse culpa; non tamē excusat actum contra legem irritantem à nullitate, quæ contrahitur ex defectu solemnitatis ad valorem actus requisitam ex lege; quia ignorantia, quamvis inuincibilis, non supplet solemnitatem ex lege requisitam ad valorem actus.

94 Nullitas autem, quæ à Tridentino dicta lege includitur, non inducitur in poenam; quia non inducitur ad puniendos contrahentes clandestinè, sed tantum in odium matrimonij clandestini, ne valeat absque dicta assistentia, ob inconuenientia quæ ex eo oriri possunt.

DIFFI-

DIFFICULTAS IV.

Vtrum Christiani, incole locorum in quibus Tridentinum obligat, validè contrahant absque Parocho & alijs testibus in alijs locis in quibus non obligat.

13 **C**onuenient Doctores, incolas locorum in quibus Tridentinum obligat, quando vadunt ad loca in quibus non obligat, validè in his contrahere matrimonium absque Parocho & alijs testibus, quando ad ea vadunt animo constituendi in eis domicilium; quia ex tunc censentur parochiani eorum locorum, & non illorum quæ deferrunt.

Est tamen difficultas, An validè contrahant, quando ad ea vadunt per modum hospitij, aut transitus.

Henriquez Rodriguez. Vasquez. Henriquez 11. de Matrimonio cap. 3. & Rodriguez tom. 1. cap. 219. partem negatiuam tuentur, quam eriam tenuit Vasquez, quia prædicti iam sunt adstricti decreto Tridentini, vigente in sua parochia, & eo facti sunt inhabiles ad sic contrahendum.

14 *Sancius. Aegidius. Rebillus. Basilius.* Sancius verò lib. 3. disp. 18. Aegidius disp. 27. dub. 1. Rebillus lib. 2. quæst. 7. sect. 3. & Basilius lib. 5. cap. 9. partem affirmatiuam tradunt, & meritor: quia contrahentes quoad contractus fortiuntur locum in quo contrahunt, & iuxta leges talis loci contracturi sunt, ut constat ex cap. vlt. de Foro compet. & ex L. Si fundas. ff. De euangelio, & ex Iure seu ratione naturali, quæ dictat viuendum esse more loci in quo vivitur, præsentim quoad contractus: ergo qui contrahunt in locis vbi decreto Tridentini non viget, validè contrahunt absque Parocho & alijs testibus.

Et ob eamdem rationem incolæ loci, in quo decreto Tridentini non viget, inuidè contrahunt absque Parocho & alijs testibus in loco vbi vigeret.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, quod quamus dictæ persona decreto Tridentini fuerint astricta, & facta inhabiles, non tamen viuenter, sed tantum pro locis in quibus habebant domicilium quando receptum fuit; quia prædicta inhabilitas non fuit absolute contracta, & quasi personalis, sed tantum legalis ex lege inhabilitante, ac proinde cessat vbi & quando lex cessat.

15 *Sancius. Rebillus. Aegidius.* Addimus (ut contra non paucos docent Sancius, & Rebillus, & Aegidius) incolas loci in quo Tridentinum viget, validè contrahere absque Parocho & alijs testibus, in loco in quo non viget, quamus contrahentes profecti fuerint ad illum locum eo fine ut clandestinè contrahant; quia quamus ad eum proficiscantur, ut non obligentur dicto decreto obligante in loco cuius sunt incolæ, non ob id obligantur in alio loco ad quem sunt profecti, nec id dicitur fieri in fraudem legis; quia ius habent eundi ad illum alium locum: qui autem vtritur iure suo, non facit fraudem.

DIFFICULTAS V.

Vtrum Christiani in prouincijs infidelium, vbi non sunt parochie in quibus Tridentinum potuerit publicari, validè contrahant absque Parocho & alijs testibus.

13 **N**on procedit difficultas de Christianis habitantibus in prouincijs infidelium, & in eis natis in quibus Tridentinum non fuit publicatum, quia isti validè contrahunt absque Parocho & alijs testibus; quia decreto Tridentini in eis prouincijs non habet vim ex defectu publicationis ab ipso Tridentino requisita ad id: neque procedit de Christianis captiuis, & mercatoribus, & quibuscumque alijs habitantibus in dictis prouincijs, & natis in prouincijs Christianorum in quibus Tridentinum non est publicatum, nec vigeret; quia etiam isti validè contrahunt absque Parocho & testibus, quia Tridentinum non habet vim in suis prouincijs, neque in prouincijs infidelium in quibus habitant.

Difficultas tantum procedit de Christianis habitantibus in prouincijs infidelium, & natis in prouincijs vbi Tridentinum vigeret.

Petrus Ledesma quæst. 45. art. 3. *absolutè docet*, dictos Christianos non contrahere validè absque Parocho & alijs testibus; quia non habent parochiam nisi in propria prouincia in qua nati sunt, & in ea decreto Tridentini obligantur; id approbat Henriquez lib. 11. cap. 3. quando dicti Christiani habitant in dictis prouincijs infidelium absque animo ibi permanendi; quia tunc reuertit parochiam in propria prouincia, in qua decreto Tridentini obligantur; id quoque approbat Vera-cruz, & approbat Vasquez, quando ante prefectum dictorum Christianorum ad infideles, decrem Tridentini vigebat in sua prouincia & parochia.

Sancius verò lib. 3. disp. 18. Rebillus lib. 2. q. 1. sect. 3. Basilius lib. 5. cap. 9. *absolutè docent*, dictos Christianos validè contrahere absque Parocho & alijs testibus, quamus sint in prouincijs infidelium absque animo in eis permanendi; & quamus profecti fuerint ad illas post receptionem decrei Tridentini in sua prouincia; & merito: quia contrahentes quoad contractus fortiuntur locum in quo contrahunt, & tantum legibus illius contracturi sunt, quamus tantum transeunt, & per modum hospitij sint in eo loco: ut diximus. Difficiliter præcedunt; ergo prædicti validè contrahunt matrimonium absque Parocho & alijs testibus in dictis prouincijs infidelium; quia in eis non vigeat decreto Tridentini, quamus eriam ante profectum vigeret in propria parochia, & hanc retineant.

DIFFICULTAS VI.

Quis Parochus sit sufficiens ut effiat Matrimonio.

13 **D**icitur quis aliquem habere in Parochum, quando in parochia illius habet domicilium, aut quasi domicilium. Dicitur autem quis habere domi-

19
domicilium in eo loco, in quo habitat animo ibi perpetuò permanendi, etiam quando incipit habitat: quasi domicilium vero, in eo loco in quo habitat, animo permanendi per medietatem anni parum plus minusve (vrscholastici in Vniuersitatibus, & mercatores in alienis oppidis) etiam quando incipit habitat. Vnde qui extra proprium domicilium minore tempore in alio loco habitat tamquam hospes, seu animo citò redeundi, non habet alium Parochum, adhuc in ordine ad matrimonium, quam Parochum sui domicilij aut quasi domicilij, vt contra Basiliu lib. 5. cap. 17. & contra S. v. Parochus. num. 2. (qui existimant, modicam sive breuem habitationem in parochia aliquis, solum recreationis causâ faciem, sufficere vt quis in ordine ad matrimonium habeat illum vt Parochum) docent Sancius lib. 3. disp. 23. & Menochius Consilio 378.

Hoc ergo supposito, certum est, Parochum vtriusque contrahentis sufficientem esse, vt validè assilit matrimonio facto in sua propria parochia; quia assilientia huius Parochi omnino fatisit decreto Tridentini, quo requiritur assilientia proprii Parochi.

20
Est tamen difficultas, An quando quilibet contrahens pertinet ad diuersam parochiam, seu habet diuersum Parochum, sufficiat Parochus cuiuslibet.

Conuenient Doctores, ad valorem matrimonij sufficere Parochum illius contrahentis, in cuius parochia celebratur, quia ex vna parte Tridentinum vnum tantum exigit Parochum, & ex altera, si aliquis sufficit, maximè ille in cuius parochia matrimonium celebratur. Et id declarauit Congre-

21
Gra. XIII. gatio Cardinalium, & approbavit Gregorius XIII.

Est tamen difficultas Primò, An sufficiat Parochus vnius contrahentis, quando matrimonium celebratur in parochia alterius.

Nauarrus lib. 4. Cons. in 1. edit. tit. de Sponsali-
bus, Conf. 52. Salzedo in Praet. cap. 73. in noua
editione, & Basilius lib. 5. c. 16. partem negatinam
tuenter, quam videtur declarasse Congregatio
Cardinalium, dum ait: *Quando matrimonium con-
trahitur inter virum & mulierem diuersarum pa-
rochiarum, sufficit Parochus viri in eius parochia, &
Parochus mulieris in eius parochia.* quibus verbis
supponi videtur, non sufficere Parochum vnius
in parochia alterius. Et ratione probatur, quia Paro-
chus in cuius parochia matrimonium celebratur,
est magis proprius, quia est proprius vnius
contrahentis, & respectu parochiæ, ergo ad eum
potiori ratione pertinet assilire matrimonio cele-
brato in sua parochia, quam ad alterum.

Sancius verò lib. 3. disp. 19. Henriquez 11. de
Matrimonio c. 3. & Egidius disp. 27. dub. 2. par-
tem affirmatiuam tradunt, & merito: quia assilientia dicti Parochi verè fatisit decreto Tridentini; quia assilire proprius Parochus, quamuis sit vnius tantum, & in parochia alterius. Ex eo autem,
quod fiat in parochia alterius, tantum sit, ad hunc
alterum potiori ratione pertinere assilire dicto ma-
trimonio, quod non tollit sufficierent pertinere ad
dictum Parochi, cum sit verè proprius Parochus.
In declaratione autem Cardinalium pro aduersariis adducta, tantum affirmatur, sufficere Paro-
chum contrahentis in cuius parochia celebratur,
non tamen negatur, sufficere Parochum alterius.

Secundò est difficultas, An sufficiat assilientia

22
Sancius.
Henrig.
Egidius.

23
Nauarrus.
Salzedo.
Basilius.

24
Sancius.
Egidius.
Henrig.
Basilius.

25
Sancius.
Basilius.

26
Sancius.
Basilius.

27
Sancius.
Basilius.

28
Sancius.
Basilius.

29
Sancius.
Basilius.

30
Sancius.
Basilius.

31
Sancius.
Basilius.

32
Sancius.
Basilius.

33
Sancius.
Basilius.

34
Sancius.
Basilius.

35
Sancius.
Basilius.

36
Sancius.
Basilius.

37
Sancius.
Basilius.

38
Sancius.
Basilius.

39
Sancius.
Basilius.

40
Sancius.
Basilius.

41
Sancius.
Basilius.

42
Sancius.
Basilius.

43
Sancius.
Basilius.

44
Sancius.
Basilius.

45
Sancius.
Basilius.

46
Sancius.
Basilius.

47
Sancius.
Basilius.

48
Sancius.
Basilius.

49
Sancius.
Basilius.

50
Sancius.
Basilius.

51
Sancius.
Basilius.

52
Sancius.
Basilius.

53
Sancius.
Basilius.

54
Sancius.
Basilius.

55
Sancius.
Basilius.

56
Sancius.
Basilius.

57
Sancius.
Basilius.

58
Sancius.
Basilius.

59
Sancius.
Basilius.

60
Sancius.
Basilius.

61
Sancius.
Basilius.

62
Sancius.
Basilius.

63
Sancius.
Basilius.

64
Sancius.
Basilius.

65
Sancius.
Basilius.

66
Sancius.
Basilius.

67
Sancius.
Basilius.

68
Sancius.
Basilius.

69
Sancius.
Basilius.

70
Sancius.
Basilius.

71
Sancius.
Basilius.

72
Sancius.
Basilius.

73
Sancius.
Basilius.

74
Sancius.
Basilius.

75
Sancius.
Basilius.

76
Sancius.
Basilius.

77
Sancius.
Basilius.

78
Sancius.
Basilius.

79
Sancius.
Basilius.

80
Sancius.
Basilius.

81
Sancius.
Basilius.

82
Sancius.
Basilius.

83
Sancius.
Basilius.

84
Sancius.
Basilius.

85
Sancius.
Basilius.

86
Sancius.
Basilius.

87
Sancius.
Basilius.

88
Sancius.
Basilius.

89
Sancius.
Basilius.

90
Sancius.
Basilius.

91
Sancius.
Basilius.

92
Sancius.
Basilius.

93
Sancius.
Basilius.

94
Sancius.
Basilius.

95
Sancius.
Basilius.

96
Sancius.
Basilius.

97
Sancius.
Basilius.

98
Sancius.
Basilius.

99
Sancius.
Basilius.

100
Sancius.
Basilius.

101
Sancius.
Basilius.

102
Sancius.
Basilius.

103
Sancius.
Basilius.

104
Sancius.
Basilius.

105
Sancius.
Basilius.

106
Sancius.
Basilius.

107
Sancius.
Basilius.

108
Sancius.
Basilius.

109
Sancius.
Basilius.

110
Sancius.
Basilius.

111
Sancius.
Basilius.

112
Sancius.
Basilius.

113
Sancius.
Basilius.

114
Sancius.
Basilius.

115
Sancius.
Basilius.

116
Sancius.
Basilius.

117
Sancius.
Basilius.

118
Sancius.
Basilius.

119
Sancius.
Basilius.

120
Sancius.
Basilius.

121
Sancius.
Basilius.

122
Sancius.
Basilius.

123
Sancius.
Basilius.

124
Sancius.
Basilius.

125
Sancius.
Basilius.

126
Sancius.
Basilius.

127
Sancius.
Basilius.

128
Sancius.
Basilius.

129
Sancius.
Basilius.

130
Sancius.
Basilius.

131
Sancius.
Basilius.

132
Sancius.
Basilius.

133
Sancius.
Basilius.

134
Sancius.
Basilius.

135
Sancius.
Basilius.

136
Sancius.
Basilius.

137
Sancius.
Basilius.

138
Sancius.
Basilius.

139
Sancius.
Basilius.

140
Sancius.
Basilius.

141
Sancius.
Basilius.

142
Sancius.
Basilius.

143
Sancius.
Basilius.

144
Sancius.
Basilius.

145
Sancius.
Basilius.

146
Sancius.
Basilius.

147
Sancius.
Basilius.

148
Sancius.
Basilius.

149
Sancius.
Basilius.

150
Sancius.
Basilius.

151
Sancius.
Basilius.

152
Sancius.
Basilius.

153
Sancius.
Basilius.

154
Sancius.
Basilius.

155
Sancius.
Basilius.

156
Sancius.
Basilius.

157
Sancius.
Basilius.

158
Sancius.
Basilius.

159
Sancius.
Basilius.

160
Sancius.
Basilius.

161
Sancius.
Basilius.

162
Sancius.
Basilius.

163
Sancius.
Basilius.

164
Sancius.
Basilius.

165
Sancius.
Basilius.

166
Sancius.
Basilius.

167
Sancius.
Basilius.

168
Sancius.
Basilius.

169
Sancius.
Basilius.

170
Sancius.
Basilius.

171
Sancius.
Basilius.

172
Sancius.
Basilius.

173
Sancius.
Basilius.

174
Sancius.
Basilius.

175
Sancius.
Basilius.

176
Sancius.
Basilius.

177
Sancius.
Basilius.

178
Sancius.
Basilius.

179
Sancius.
Basilius.

180
Sancius.
Basilius.

181
Sancius.
Basilius.

182
Sancius.
Basilius.

183
Sancius.
Basilius.

184
Sancius.
Basilius.

185
Sancius.
Basilius.

186
Sancius.
Basilius.

187
Sancius.
Basilius.

188
Sancius.
Basilius.

189
Sancius.
Basilius.

190
Sancius.
Basilius.

191
Sancius.
Basilius.

192
Sancius.
Basilius.

193
Sancius.
Basilius.

194
Sancius.
Basilius.

195
Sancius.
Basilius.

196
Sancius.
Basilius.

197
Sancius.
Basilius.

198
Sancius.
Basilius.

199
Sancius.
Basilius.

200
Sancius.
Basilius.

201
Sancius.
Basilius.

202
Sancius.
Basilius.

203
Sancius.
Basilius.

204
Sancius.
Basilius.

205
Sancius.
Basilius.

206
Sancius.
Basilius.

207
Sancius.
Basilius.

208
Sancius.
Basilius.

209
Sancius.
Basilius.

210
Sancius.
Basilius.

211
Sancius.
Basilius.

212
Sancius.
Basilius.

213
Sancius.
Basilius.

214
Sancius.
Basilius.

215
Sancius.
Basilius.

216
Sancius.
Basilius.

217
Sancius.
Basilius.

218
Sancius.
Basilius.

219
Sancius.
Basilius.

220
Sancius.
Basilius.

221
Sancius.
Basilius.</p

esse Sacerdotem, quia id expressè requirit Tridentinum, sed non esse necessarium, quod sit approbatus ab Ordinario; quia id nullibi requiritur, sicut requiritur ad audiendas confessiones fæcularium.

DIFFICULTAS VIII.

Vtrum Parochus excommunicatus valide assistat Matrimonio.

Conueniunt Doctores, post Concilium Constantiense Parochum excommunicatum non denuntiatum, nec excommunicatum ob notoriam percussonem Clerici (qui dicitur excommunicatus toleratus) valide assistere matrimonio, & validè conferre licentia alteri Sacerdoti ad assistendum.

Est tamen difficultas de Parochio excommunicato aut denuntiato, aut ob notoriâ percussonem Clerici, qui dicitur non toleratus. Primo, An validè assistat matrimonio.

Conueniunt communiter Doctores, Parochum excommunicatum, quamvis non toleratum, validè assistere matrimonio. Ita Sancius lib. 3. d. 2. Henriquez cap. 3. Aegidius disp. 27. dub. 2. & Basilius c. 17. quia assistere matrimonio non est actus iurisdictionis, alias assistentia coacta non sufficeret: imò neque est actus testis, quia assistere non est testificari; sed tantum est actus, ratione cuius fit quis confici, & potens testificari: ergo quamvis excommunicatus non toleratus neque actus iurisdictionis Ecclesiastica validè exercere, & quamvis non possit validè testificari, poterit tamen validè assistere matrimonio; quia excommunicatus, quamvis non toleratus, nullibi priuatur potestate assistendi.

Secundò est difficultas, An Parochus excommunicatus non toleratus validè licentiam conferat Sacerdoti, ut assistat matrimonio.

Petrus Ledelina q. 45. art. 9. punct. 3. dub. 4. & Aegidius vbi suprà, partem negatiuam tuentur, quia conferre licentiam ad assistendum matrimonio, est actus iurisdictionis Ecclesiasticae, qua dictus excommunicatus priuatus est; quia est actus potestatis Parochi, & non Ordinis, ut patet, ac proinde est iurisdictionis.

Sancius verò, Basilius, Henriquez vbi suprà, & Rebello lib. 2. que 8. 8. partem affirmatiuam tradunt, & meritò: quia collatio dicta licentia non est actus iurisdictionis, quia non est institutio Iudicis, sed tantum est quædam designatio spectatores matrimonij, ut possit de eo testificari, facta ex ordinatione Tridentini, à quo Sacerdos, dicta designatione supposita, accipit potestatem ad id, & non à Parochio; quia ea supposita, Sacerdos qualificatur à Tridentino ad id, sicut & ipse Parochus, & non à Parochio. Vnde collatio dicta licentia non est actus potestatis Parochi ut Parochus est, sed est actus auctoritatis à Tridentino annexæ officio Parochi.

Observandum est, Parochum excommunicatum, quamvis non toleratum, non tantum validè (ut diximus) sed etiam licitè assistere matrimonio, & conferre licentiam ad id, ut contra Basilius adiurit Sancius, quia quamvis in his duobus coiuncturatur cum alijs, id tamen efficit ob utilitatem, imò ob necessitatem contrahentium: quia absque eo, aut absque eius licentia nequeunt con-

26

Sancius.
Henrig.
Aegidius.
Basilius.

Ledelina.
Aegidius.

27
Sancius.
Basilius.
Henrig.
Bellarus.

Sancius.

trahere; vnde nec ipsi contrahentes peccant dum coram illo contrahunt. Si tamè Parochus ab Episcopo, aut ab alio competente Iudice prohibitus sit assistere matrimonio, aut licentiam conferre, si id efficiat, quamvis peccet, validè tamen efficit, quia simplici prohibitione non priuatur dicta potestate, imò priuari nequit quādū manet Parochus (quamvis sit ad nutum amabilis) nisi a Papa., aut à Concilio generali; quia ab his accipit potestatem ad dicta absque subordinatione ad Episcopum, quoad eorum valorem: quando vero Parochus tantum est prohibitus Sacra menta administrare, potest validè & licitè assistere matrimonio, & licentiam ad id conferre, quia neutrum est sacramentum administrare.

Et nō solùm verus Parochus validè assistere matrimonio, & licentiam conferre ad id, sed etiam qui verè non est Parochus, dum habeat titulum coloratum Parochi, id est, dum habeat titulum Parochi à legitimo Superiori, quem occultè amicis à principio verè non accepit, ob occulm impedimentum, & dum communī errore credant habere titulum; quia tunc Ecclesia ob communib[us] non confert potestatem ad validè exercendum officium Parochi, ut generaliter contingibus Iudicibus & Officialibus habentibus dictum titulum coloratum, & existente dicto errore, p[ro]m. L. Barbarum. ff. De officio Pratoris.

DIFFICULTAS IX.

Quis præter Parochum posse assistere Matrimonio, & licentiam assistendi concedere Sacerdoti.

Conueniunt Doctores, in primis, Romanum Pontificem posse in tota Ecclesia matrimonio assistere, & alteri licentiam ad id conferre, ut patet. Secundò, Episcopum in sua diocesi non solum posse licentiam conferre Sacerdoti validè assistere matrimonio (quia verè est Ordinarius in illa) sed etiam posse matrimonio assistere; quia est Parochio superior, aut Parochus superior. Tertio idem posse omnes habentes Episcopalem iurisdictionem, respectu eorum in quos eam habent, ut Abbates Ecclesiari nulli Episcopo subiectum, quia sunt ordinarii in eis. Quarto, idem posse Capitulū sede vacante, quia succedit Episcopo quod iurisdictionem ordinariam, cui est annexa dicta facultas. Quinto, idem posse Legatum à latere Pontificis in prouincia sua legationis, quia est Ordinarius in ea, ut constat ex cap. 2. de Officio Legati, in 6. Tandem sexto, idem posse Cardinales in Ecclesijs sui tituli, quia sunt in eis ordinarii, imò etiam Parochi immediati.

Conueniunt Secundò, Archiepiscopum non posse assistere matrimonio subditorum sui Suffraganei, neque ad id licentiam concedere, quia non est Ordinarius illorum: posse tamen, dum acta visitat dictum Suffraganei, quia tunc habet iurisdictionem ordinariam; & etiam posse, quando nolente Suffraganeo aliquo maritaliter commigi, ad ipsum super ea re appellatur, postquam eius sententia transferit in rem indicatam, quia tunc ad ipsum deuoluitur iurisdictione ordinaria.

Est tamen difficultas, An Provisor, seu Vicarius Generalis Episcopi, ex sui offici, absque superaddita & speciali commissione, possit matrimonio

nio assistere, & ad id licentiam conferre sicut ipse Episcopus.

Petrus Ledefina quæst. 4.5. art. 5. pun. 3. dub. 4. docet, non posse, quia Vicarius generalis ex suo officio nequiri de causis matrimonialibus cognoscere, ut significari videtur in cap. *Accidentibus*. 12. de Excessibus Prelatorum, dum dicitur, dampnum cognitionem ad dignitatem Episcopalem pertinere; ergo neque poterit matrimonio assistere, neque ad id licentiam conferre.

Sancius vero disp. 29. Aegidius disp. 27. dub. 2. Basilius lib. 5. cap. 11. & communiter Doctores docent, posse, quod etiam Congregatio Cardinalium declarauit, & meritò: quia, ut ex Tridentino sese. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonij constat, Ordinarius potest matrimonio assistere, & ad id licentiam conferre; prout autem, seu Vicarius generalis Episcopi, est ordinarius, ut ostendit Sancius num. 3. & 5. & constat ex eo, quod Vicarius Episcopi constituit unum tribunal & unam personam cum Episcopo, ut dicitur in cap. *Romanorum* 13. de Appellat. in 6. quod etiam constat ex præcepto approbando ad audiendas confessiones facultatum, quod à Tridentino commissum est Episcopo, & regulariter fit à Vicario. Eridem ob eamdem rationem dicendum est de Vicario generali, corum qui habent iurisdictionem Episcopalem.

Potest autem Vicarium generalem Episcopi ex vi sui officij de causis matrimonialibus cognoscere, præcisus est; quando autem in dicto cap. *Accidentibus*, dicitur, earum cognitionem ad Episcopum pertinere, non excluditur eius Vicarius generalis; quia unam cum eo personam constituit, & unum tribunal; præterquam quod assistere matrimonio, & ad id licentiam conferre, non est de causis matrimonialibus cognoscere.

Archipresbyter vero nequirit assistere matrimonio, nisi suorum parochianorum, & non parochianorum Parochi sibi subditi, quia non est Parochus, neque ordinarius eorum.

D I F F I C V L T A S X .

Vtrum Parochus non proprietarius ab Episcopo delegatus, & amobilis ad nutum illius, possit Matrimonio assistere, & ad id licentiam conferre.

Conuenient Doctores, Parochum ab Episcopo aut ab eius Vicario delegatum, vel interim dum aliquis in proprietarium eligitur, vel quia Episcopus est immediatus Parochus, posse validè assistere matrimonio, aut quia est verus Parochus, aut quia in dicta delegatione continetur licentia ipsi facta ad assistendum matrimonio.

Estramen difficultas, An etiam possit licentiam ad id conferre. Sotus in 4. disp. 18. quæst. 4. art. 3. & Bartholomeus Ledefina de Pænitentia dub. 13. docent, non posse, quia prædictus est delegatus, qui autem est delegatus, nequirit alterum subdelegare.

Sancius vero lib. 3. disp. 31. Henriquez & plures alii docent, posse, quod etiam declarauit Congregatio Cardinalium, & meritò: quia ille est verus Parochus, quamvis delegatus, ergo potest ad id licentiam conferre, quia ex Tridentino sufficit licentia Parochi. Et idem ob eamdem rationem di-

cendum est de Vice-curato plenè delegato à Parochio proprietario, ut contra Basilium adiurit Sancius, quod verum credimus, non solum in *Sancius*, ab sentia, sed etiam in praesentia Parochi proprietarij; quia etiam in praesentia illius est verus & proprius Parochus, quamvis non proprietarius, sed delegatus & mercenarius.

Quod autem delegatus non possit iurisdictionem subdelegare, non obstat, quia eam licentiam concedere, non est subdelegare iurisdictionem, quia assistere matrimonio, ad quod conceditur, non est actus iurisdictionis; præterim quod delegatus, quamvis nequeat iurisdictionem ad omnem causam sibi delegatam subdelegare, potest tamen ad unam vel ad alteram, ac proinde posset ad assistendum matrimonio, quamvis id esset iurisdictionem concedere.

D I F F I C V L T A S XI .

Qualis licentia requiratur in Sacerdote, ut valide assistat Matrimonio.

Primo est difficultas, An ad id requiratur licentia specialis.

Vera cruz in Appendix ad Speculum dub. 5. *Vera-cruz.* docet, requiri licentiam specialis, quia quæ speciali nota sunt digna, quando specialiter non notantur, videntur negligēta, ut pater ex L. Item ff. De iniuris; sed matrimonium est res gravissima & ardua, ut constat ex cap. 5. de Procuratoribus, in 6. & ex 7. patet; ergo est dignum speciali nota, ac proinde quando specialiter non conceditur, videatur omissum, & non concessum.

Sancius vero disp. 35. & Aegidius disp. 27. *Sancius.* dub. 3. docent, non requiri licentiam specialis, *Aegidius.* sed sufficere generalem, quia conceditur facultas ad exercendum officium Parochi: quod etiam declarauit Congregatio Cardinalium, & meritò: quia assistendo ex ea licentia, sufficit Tridentino, requirent licentiam ad assistendum; quia ea est vera licentia ad id, quamvis sub verbis generalibus collata, in eo sufficit quod licentia ad assistendum, sive specialis sive generalis, conferatur verbaliter, ut adiurit Sancius, quia licentia verbalis *Sancius.* est vera licentia: cui non obstat declaratio Cardinalium, in qua dicitur sufficere licentiam generali in scriptis datam, quia non dicitur requiri, sed sufficere.

Ea vero, quæ speciali nota sunt digna, tunc censentur omissa, quando non conceduntur specialiter, aut modo aequivalente concessione speciali: concessio autem facultatis generalis ad exercendum officium Parochi aequivaleret licentia speciali ad assistendum matrimonio, quia haec includitur in illa; concessio vero facultatis ad administrandum omnia Sacra menta, non aequivaleret, nec sufficit (quamvis Congregatio Cardinalium doctrinam probabilem fecerat, oppositum indicet) ut contra Basilium cap. 29. adiurunt Henriquez 11. de Matrimonio, cap. 3. & Aegidius disp. 27. dub. 3. quia *Aegidius.* assistere matrimonio, non est Sacramentum matrimonij administrare; quia nec Sacerdos assistens, nec Parochus est minister, sed tantum ipsi contraentes.

Secundò est difficultas, An sufficiat ratihabitus. Convenient communiter Doctores, non sufficiere ratihabitione futuram post assistentiam matrimonij,

Q. 2. 38

Sancius.
Basilius.
Ægidius.

trimonij, quamvis probabilissimè presumptam. Ita Sancius, Basilius & Ægidius vbi suprà, qui tunc assitit absque licentia quæ actu sit; quia quando assitit, nondum est ratihabito, quia est futura. Neque huic obstat Regula illa decima Iuris, *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari*; quia ea Regula tantum habet locum, quando valor actus aut cōtractus pender ex sola voluntate ratihabentis; ac proinde non haber locum in matrimonio, cuius valor non pender ex sola voluntate Parochi conferentis licentiam, sed etiam ex consensu contrahentium, qui fuit nullus ex defectu licentia.

Supereft ergo difficultas, *An sufficiat ratihabito præfens (qua dicitur *licentia tacita*) vt contingit quando Parochus videt Sacerdotem incipientem assitare, aut parari ad id, & non contradicit, cùm facile possit.*

39

Henrig.
Vera-cruz.

Sancius.
Ægidius.
Basilius.

Henriquez 11. de Matrimonio cap. 3. & Vera-cruz docent, non sufficere, sed requiri expressam licentiam; quod etiam videtur declarasse Congregatio Cardinalium, dum ait, non sufficere licentiam tacitam, quia refutat ex tolerantia. Sancius verò, Ægidius & Basilius vbi suprà docent, sufficere, & merito: quia dicta licentia, quamvis tacita, est vera licentia, & non est purè interna, sed externa, quia taciturnitas in eo casu est signum externum sufficiens voluntatis, qua Parochus vult Sacerdotem illum assitare.

Vnde Cardinales in dicta Declaratione, aut maximo rigore ad seruandam formam Tridentini, non sunt contenti dicta licentia tacita, aut forte loquuntur de licentia tacita futura.

Tertiù est difficultas, *An sufficiat licentia extorta per vim, aut metum, aut fraudem.*

Sancius.
Ægidius.

Non desunt qui existimunt non sufficere; quia quæcumque donatio non liberalis, est inualida. Sancius verò disp. 39. & Ægidius d. 27. n. 39. docent sufficere, & merito: quia illa licentia non est donatio alicuius rei, quæ fiat illius cui datur licentia (quia si talis esset, non posset esse valida defectu tituli, nempe liberalitatis) sed est quædam concessio facultatis ad assitendum, quæ absque fundamento negatur esse valida, quamvis concedatur ab incito, si hæc & nunc efficaciter concedatur.

DIFFICULTAS XII.

Quis censeatur Parochus vagabundorum, & quomodo se debeat gerere circa eorum Matrimonium.

40

Henrig.
Basilius.

Sancius.
Henrig.
Basilius.

Vagabundi seu vagi dicuntur in Iure, qui nullum habent firmum domicilium, sed vagantur, ac proinde nullum habent firmum & certum Parochum; quia fideles ex domicilio sortiuntur Parochum, vt statuitur in cap. vlt. de Parochijs. Circa prius ergo Sancius lib. 3. disp. 25. Henriquez 11. de Matrimonio, cap. 3. & Basilius lib. 5. cap. 14. docent, vagabundos non habere proprium Parochum, quia carent domicilio; & consequenter quemlibet Parochi posse eorum matrimonio assitare, & eorum confessiones audire; quia non est maior ratio vnius Parochi quam alterius.

41

Pet. Sorus.

Ægidius.

Petrus Sorus lect. 5. de Confess. & Ægidius disp. 27. dub. 2. docent, Parochi vagabundorum, vt eorum matrimonij assitare, & eorum confessiones audiat, esse illum in cuius Parochia actu

habitant & hospitantur, & merito: quia istis alignandus est aliquis proprius Parochus, cui incumbat eorum cura, alia non fuisse illis sufficienter prouisum; nullus autem alius eis conque assignari potest, nisi ille in cuius parochia actu habitant tempore quo contrahunt matrimonium, aut aliud Sacramentum recipiunt. Quod etiam praxis confirmat; quia nullus Parochus censetur obligatus ad conferendum Eucharistiam & Extremam Vnctionem vagabundo regontur, nisi ille in cuius parochia tunc vagabundus hospitatur & habitat.

Quamvis ergo vagi carcent domicilio, nonarent proprio Parochio (quamvis careant firma) quia actuali habitatio est illis in locum domicilii, falso ex interpretativa & rationabili voluntate Summi Pontificis, quia confonum est ratione, immo & Iuri positivo, parochias assignari ex habitatione subditorum; ac proinde quando non habent firmam, ex actu non firma. Ex quo constarat rationem aduersariorum.

Et quamvis contingat, in oppido aliquo esse parochiam aliquam ab Episcopo pro vagabundis deputatam, nihilominus Parochus in cuius parochia actu habitat, est sufficiens ut eorum matrimonio validè assitare; quia Iure Pontificio communis & proprius Parochus eorum, etiam si illicitè assitare, quando assignatione alius Parochi, ab Episcopo facta ex rationabili causa, prolibetur alii sufficiere. Assignatus tamen ab Episcopo erit sufficiens, ut licere & validè assitare, non ut Parochus, sed ex licentia generali Episcopi, quam eo ipso quod eum assignat ut Parochi, ipsi conferat ad id. Quando verò vagi assignatur parochia solum, vnde satisfaciat præcepto annua confessionis & Communionis, tunc Parochus istius parochie non est sufficiens ut eorum matrimonio assitare, quia non eo ipso ei conceditur licentia assitendi, sed tantum erit sufficiens ad id Parochus, in cuius parochia actu habitant.

Circa posterius obserandum est (in quo communiter conuenient Doctores) Parochum, etiam si validè assitare matrimonio vagoru, illicitè tamen, quando assitare non facta prius inquisitione de eorum statu & habilitate ad contrahendum, & re ad Ordinarium delata, & ab eo obtenta licentia integrando illos matrimonio: quia ita præcipitur in Tridentino less. 24. c. 7. de Reformat. matrimonij. Quod etiam est verum, quamvis unus tantum contrahebentibus sit vagus, tunc tamen eorum matrimonij poterit contrahi coram Parochio cunctis, siue alterius, iuxta ea quæ diximus Diffic. viii.

DIFFICULTAS XIII.

Vtrum Sacerdos habens licentiam ad assitendum, eam tamen ignorans, validè assitare.

Conuenient Doctores, Sacerdotem, cui concessa est licentia non petita nomine suo, sed à Parochio, siue propria sponte siue rogo ab alio, quamdiu eam ignorat, non posse validè assitare matrimonio; quia falso tunc non habet licenciam acquisitam, quia non habet eam acceptatam a se, nec ab alio nomine suo.

Est tamen difficultas, *An quando Sacerdos habet licentiam nomine suo petitam a nuntio ad id missò ab ipso Sacerdote, eam tamen ignorat.*

DISP. V. *De Matrimonio.*

Sancius.
Egidius.
Silvester.
Vafquez.

rat, illi valeat ad validè assistendum matrimonio.

Sancius disp. 36. & Egidius 27. dub. 3. docent, dictam licentiam valere ad id, quia tunc Sacerdos verè habet licentiam acquisitam, ipso acceptam à nuntio missō nomine suo ad id. Et id docet de priuilegio Silvester v. *Privilium quæsito 16.*

Nos tamen exitimamus, dictam licentiam non valere ad id (quod de priuilegio, habente vim dispensationis legis, docet Vafquez 1. 2. disp. 159. c. 4.) qui credi non potest, Tridentinum & Parochum velle, ut licentia concessa valeat, & sit vera licentia, quoque is cui conceditur, possit eā licite assistere, quia ad id conceditur: qui autem ignorat licentia esse sibi concessam, quia nūs iam acquisitam acceptance à nuntio facta, nequit licite eā assistere matrimonio. Sufficit tamen notitia licentia (sicut & dispensationis denuntiationum præmittendarum) habita ex testimonio aliquiū fide digni, quando non est ratio aliqua suspicionis in oppositum: inī sufficit notitia habita ex testimonio contrahentium, quando sunt valde fide digni; non verò quando contrahentes sūb Ordinario tantummodo fide digni; quia in his que pertinent ad forum externum, vi pertinent dicta licentia, & dicta dispensatio, est difficultè credendum partibus.

Obseruandum est, licentiam semel datam posse ad libitum reuocari. Addunt tamen Sancius & Egidius, non censeri sufficienter reuocatam, quoque reuocatio intimetur ipsi habenti licentiam, sive per nuntium, sive per epistolam, & non sufficere, aliunde nosse reuocationem.

DIFFICULTAS XIV.

Quot alij assistentes seu testes, & quales requirantur & sufficient ad valorem Matrimonij.

*C*irca prius certum est, ad valorem matrimonij, præter Parochum, vel alium Sacerdotem de licentia Parochi, requiri & sufficere duos alios assistentes, seu testes, coram quibus contrahatur, ut constat ex Tridentino scil. 24. cap. illo 1. Requiritur etiam, Parochum & alios duos simili assistentes, ut possint esse contestes, id est ut possint testificari de matrimonio tamquam de vno & eodem contractu; alias per eos non posset plenè constare de matrimonio, quod Tridentinum intendit.

Circa posterius non desunt recentiores, qui existimant, ad valorem matrimonij requiri, quod testes sint omni exceptione maiores, id est, quod careant omni defectu, ob quem testes Iure repellit possunt a ferendo testimonium; quia, ut constat ex cap. 1. de Consanguinitate, & ex alijs Iuribus, ad causas matrimoniales requiruntur testes omni exceptione maiores; ergo etiam ad testificandum de contractu ipso facto.

Sancius verò lib. 3. d. 41. & communiter Doctores docent, ad valorem matrimonij non requiri, quod assistentes sint omni exceptione maiores; quia dicta maioritas, seu carentia dictorum defectuum, nullo Iure requiritur; quia non Iure Tridentini, cum hoc nullam qualitatem in assistentibus requirat, nisi quod vnius sit Parochus; non Iure aliquo antiquo peculiari circa matrimonium, quia quamvis in dicto cap. 1. de Consanguinitate, & in alijs, dicta maioritas requiratur ad dissoluendum matrimonium, non tamen ad ei assistendum:

DIFFIC. XIII. XIV. & XV. 461

neque Iure communi, quo generaliter dicta maioritas requiritur, quia hæc tantum requiri in alijs negotijs, & non in favorabilibus, qualis est celebratio matrimonij. Ex quo constat, quamcumque personam vnu rationis prædictam posse validè assistere matrimonio.

DIFFICULTAS XV.

Qualis presentia Parochi & aliorum testimoniū requiratur & sufficient ad valorem Matrimonij.

*C*onguenient Doctores, ad valorem matrimonij requiri in Parochio & in alijs testibus presentiam moralem seu humanam, qua assistant aduertendo ad contractum; alias non possent de eo testificari; & sufficere, si percipiunt contractum per interpretem, sicut etiam sufficit, quod vnu contrahentium alteri per interpretem exprimat suum consensum.

Est tamen difficultas Primò, An in Parochio & alijs testibus sufficiat attentio virtualis, ut continget, quando animo assistendi accesserint aduentus, tamen tempore, quo fit contractus, mentis evagatione distrahantur.

Henriquez 2. de Matrim. c. 3. docet, sufficere *Henrig.* intentionem virtualē; quia etiam sufficit ad valorem aliorum Sacramentorum, & ad consecrationem.

Sancius verò l. 3. disp. 39. & plures alij docent, non sufficere, sed requiri actualē, & meritō: quia *Sancius.* absque intentione seu aduentitia actuali non possunt testificari factum esse matrimonium; inī etiam in ipsis contrahentibus requiritur actualis, ut validè contrahant, quamvis in eis sufficiat virtualis aduentitia, & intentio efficiendi ipsius contractum verum Sacramentum (ut diximus Disput. 1. Diffic. ix.) sicut etiam sufficit ad valorem aliorum Sacramentorum, & ad consecrationem.

Secundo est difficultas, An sufficiat assistere, quando contra statu voluntatem assistunt detenti & coacti. Ratio difficultatis pro parte negativa est, quia assistentia coacta non videtur humana, seu hominis ut homo est, quia est contra voluntatem, & ad assistentiam humanam non tantum videatur requiri aduentitia intellectus, sed etiam consensus voluntatis; quia homo ut homo non tantum constat intellectu, sed etiam voluntate.

Nihilominus Sancius vbi suprà, Basilius c. 21. & communiter Doctores docent, assistentia coactam *Sancius.* seu violentiam sufficere (quod etiam declaravit *Basilius.* Congregatio Cardinaliū de Parochio, de quo poterat esse maior difficultas) & meritō: quia Tridentinum tantum requirit presentia Parochi & testimoniū sufficientem ad testificandum, matrimonium esse factum: assistentia autē seu presentia, quamvis coacta, sufficit ad dictam testificationem, ut patet, quia potest esse cum actuali aduentitia, & in hoc tantum sensu requiritur quod presentia sit humana, nempe quod sit sufficiens ad testificandum, quod conuenit assistentia coacta, & etiam assistentia dolo procurata: & ob eamdem rationem sufficit, assistere matrimonio à casu, ut contra Basiliū (cui Congregatio Cardinalium fuit) dōcent Sancius vbi suprà, & Petrus Ledešma q. 45. art. 5. *Sancius.* punct. 3. dub. 2. quia scilicet à casu assistere, sufficit. *Ledešma.* cit ad testificandum.

Addimus, ut communiter Doctores, ad valorem matrimonij non requiri, quod Parochus proferat

Q. q. 3. verba

verba illa, *Ego vos coniungo*, neque alia; quia praesentis Parochi non est necessaria ut ministri, sed ut testis; peccabit tamen Parochus contra praeceptum Tridentini, si illa omittat; sed non mortaliter, quia est omisso rei leuis.

51
Sancius.

Qui autem contrahunt coram Parocco coacto, peccant mortaliter, ut docent Sancius & plures alii; quia illi, ut ministro Ecclesie ab ipsa deputato ad authorizandum matrimonium, grauem irremediam irrogant contra Religionem, aut contra diu- liam sacram; & etiam peccant contra iustitiam, aut mortaliter aut venialiter pro quantitate violentia; & etiam contra hanc peccant, & eodem modo, contrahendo coram aliis testibus coactis, quamvis non contra Religionem, sicutem grauiter. Nihilominus quando esset grauus necessitas contrahendi, & absque iusta causa nollentiasistere, possunt dolosa & equivocatione vocari tam Parochus quam alii, aut ad eos venire, non tamen vi cogi, quia priuati non possunt id efficere.

DIFFICULTAS XVI.

Quibus penas puniantur contrahentes clandestinè absque testibus.

52

Intra penas, quibus, vbi Tridentinum viget, puniuntur contrahentes absq; Parocco & alijs testibus, recenseri solet Primò, quod sint inhabiles ad sic contrahendum, ut decernitur in Tridentino fess. 24. c. 1. id tamen non est pena, sed effectus aut actus legis irritans; quia post factum contractum clandestinè, non relinquunt inhabiles ad postea validè contrahendū, ut contra nonnullos docent communiter Doctores, & deducitur ex ipso Tridentino, quod etiam Congregatio Cardinalium declarauit.

Secundò contrahentes absque Parocco & alijs testibus, vbi Tridentinum viget, puniendi sunt pena graui arbitrio Ordinarij, ut statuit Tridentinum vbi supra. & vbi Tridentinum non viget, contrahentes clandestinè absq; testibus, & forsan etiam absque proprio Sacerdote, sunt etiam puniendi pena arbitraria, ut statuit in cap. fin. de Clandestina despons. Et in eodem cap. sic contrahentes eis puniuntur in eo, quod eorum proles sit illegitima, quando contrahunt in gradu prohibito, quamvis ignoranter.

Teriò, in aliquibus dioecesis contrahentes absque Parocco & alijs testibus, excommunicantur ipso facto excommunicatione Synodali.

Quartiò, contrahentes clandestinè id est, absque testibus lege Ecclesiastica requisitis, iure antiquo Castellæ L. final. tit. 3. par. 4. tradidendi erant in perpetuam seruitutem propinquioribus consanguineis vxoris. Hæc tamen pena iam non habet locum, quia minor statuta est L. 4.1. Tauri, quæ habetur l. 5. Nouæ Recopilat. tit. 1. L. 1. nempe pena priuationis omnium honorum, & exiliis ab his Regnis, & quod possint à parentibus exhereditari, de quibus legendum est Sancius lib. 3. disp. 47.

53

Sancius.

DIFFICULTAS XVII.

Quibus penas puniatur Parochus, assistens Matrimonio clandestino absque alijs testibus.

54

In primis in cap. fin. de Clandestina desponsat. Parochus, vel alius Sacerdos, assistens matrimoni

monio clandestino sine alijs testibus, suspenditur triennio ab officio, sed non ipso facto, ut verbo illo *suspendatur*, respiciente actum futurum iudicis, significatur.

Deinde in Tridentino fess. 24. c. 1. de Reformatio matrimonij, præcipitur, Parochum, vel alium Sacerdotem, assistentem matrimonio absque alijs testibus, & etiam alios testes absque Parocco vel alio Sacerdote assistentes, grauiter puniri arbitrio Ordinarij.

Est tamen difficultas, An post hoc decretum Tridentini, quo præcipitur Parochus vel alius Sacerdos assistens absque alijs testibus, grauiter puniri arbitrio Ordinarij, cessauerit suspensione triennalis ferenda, statuta in dicto cap. fin.

Rodriguez Tom. 1. c. 221. & Salsedo in Practica cap. 73. docent, non cessasse, quod etiam suspensione triennalis ferenda, statuta in dicto cap. fin.

Et probari potest Primò, quia Tridentinum non derogat Iuri antiquo, immo fateur se inhære vestigis Concilij Lateranensis, ex quo Ius illud defunctum est. Secundò, quia quando eidem delicto diversæ penæ imponuntur, quamvis diversis legibus, seruandæ sunt, præterim si pena, quæ imponitur posteriori lege, ut aliquo modo contenta priori lege. Ergo quamvis lege Tridentini decernatur pena arbitraria, etiam per se feratur pena illa suspensionis triennalis dicti cap. final. præfertim cum in eo decernatur ultra suspensionem triennalem grauiss puniendum, si qualitas delicti postulauerit.

Sancius verò lib. 3. disp. 48. & Matienzo lib. 5. Recopilationis, tit. 1. l. 1. docent, suspensionem illam triennalem cessasse, & merito: quia ratione conforme est, ut quando lege noua imponitur minor pena, quam erat imposita lege antiquiori, cesset antiqua, præterim quando tempore legi nouæ delictum sit factum minus perniciosum Reipublicæ; ergo per penam arbitrariam imponit noua lege Tridentini, cessat antiqua suspensionis triennalis; quia illa arbitraria est minor, & post decretum Tridentini matrimonio sic factum, ut pote nullum, est minus perniciosum Reipublicæ, quam antea quando validum manebat. Ex quo constat ad posteriorem rationem.

Ad priorem verò respondemus, decreto Tridentini fuisse derogatum Iuri illi antiquo quod dictam penam, non expresse, sed implicite, imponendo aliam initorem pro eodem delicto um minus perniciose. Vnde Tridentinum, quod puniendum matrimonio dicto modo clandestinum, non inhæret vestigis Concilij Lateranensis, neque id intendit, sed solùm quod preminentem denuntiationes, & quod puniendum Parochum illas omittentem.

Obscurandum est, in Tridentino dicto c. 1. statuti, ut Parochus, aut alius Sacerdos, adiung Reigularis, qui ausus fuerit matrimonialiter coniungere aut benedicere alienos parochianos, abique licentia proprij, ipso lute suspensus maneat, donec ab Ordinario Parochi, ad quem id pertinebat, absoluatur; ac proinde ob rationem supradicta corrigitur & cessat pena excommunicationis contra Religiosos matrimonia solemnizantes, lata in Clementina 1. de Priuilegijs; quod declarauit Congregatio Cardinalium, cuius declaratio appetebat nostra doctrina de cessatione suspensionis triennalis.

DIFFI-

DIFFICULTAS XVIII.

Vtrum denuntiationes sint necessarie ad Matrimonium, & quomodo sint facienda.

Denuntiationes sunt admonitiones quaedam, quibus monentur Christiani, ut si aliquod impedimentum nouerint inter eos qui matrimonium contrahere intendunt, illud aperiant.

Circa prius ergo certum est, in Tridentino sess. 24. c. 1. lepè reperto requiri, ante contracionem matrimonij fieri dictas monitiones ter a proprio Parochio tribus continuis diebus festiuis, in Ecclesia, inter Missarum solemnia; & in cap. fin. de Clandestina despontia, desumptio ex Concilio Lateranensi c. 51. requiri fieri saltem semel a Presbyteris in Ecclesia.

Est tamen difficultas, An dictæ denuntiationes, vbi Tridentinum viger, sint necessarie ad valorem matrimonij, ita ut eis omisssis inutiliter fiat. Addimus, vbi Tridentinum viger; quia ante ipsum non fuerunt sic necessarie, ut in ipso ex-primitur.

Circa difficultatem ergo non desunt, qui existimant, vbi Tridentinum viger, esse necessarias ad valorem (quando non omittuntur ex dispensatione) quia Tridentinum vbi supra decernit, Parochum afferre matrimonio, denuntiationibus præmissis; ergo absque eis non validè afferre, ac proinde matrimonium fiet inutiliter, quia ad eius valorem requiritur valida afferentia Parochi.

Sancius vero lib. 3. de Matrimonio, dist. 3. Bafilius lib. 5. c. 3. & communiter Doctores docent, non esse necessarias ad valorem, etiam si absque dispensatione omittantur, & merito: quia quamvis Tridentinum præcipiat Parochio, quod denuntiationes efficiat, & quod absque eis præcedentibus non afferat matrimonio, nisi earum dispensatione obrentur; non tam irritat matrimonium aliter, sed tantum quando fit absque Parochio & alijs testibus, ut ex contextu patet. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Quamvis ergo denuntiationes non sint necessarie ad valorem matrimonij, prærequisitunt tamen ex præcepto, ut licet fiat, & ut ei licite afferatur.

Est tamen difficultas, An absque eis præmissis contrahere matrimonium, & ei afferere, sit illicium mortaliter.

Sorit in 4. dist. 28. q. 1. art. 2. ad 1. docet, tantum esse veniale (nisi in ea diæcesi, in qua id sit prohibitum sub pena excommunicationis;) quia lute communi Tridentini & Lateranensis, denuntiationes non præcipiuntur graui ponderi.

Sancius vero, Bafilius, & communiter Doctores docent, esse mortale, & merito: quia omisso earum est res graui, imò præcepta vt graui, seu graui pondere, ob incommoda graui que sequi possunt, contrahendo absque eis præmissis. Adiunt Sancius & alijs contra Bafilius, vnam ex tribus requisitis a Tridentino omittere, non esse peccatum mortale, quando moraliter est certum, nullum esse impedimentum, & merito: quia tunc non videtur omisso magni momenti.

Circa posteriori (de quo legendus est Sancius disp. 6.) attentione dicto decreto Tridentini, vbi viger, in primis dictæ denuntiationes efficienda sunt a proprio Parochio, ut in ipso decreto exprimitur; facienda autem sunt a Parochio, sive per se, sive

per alium cui ipse comittat, ut praxis ostendit. Secundò, ut ex dicto Decreto constat, facienda sunt tribus diebus continuis festiuis, quod intelligitur, quamvis inter eos medialiter aliqui dies feriales, imò sic melius satisfit intento dicti Decretri, detegendi videlicet impedimenta, & etiam sufficienter satisfit ipsiis verbis: sufficiet etiam (quidquid alij dicant) fieri tribus diebus festiuis absq; intercallo feriale; quia si sufficienter satisfit verbis & intento dicti Decretri. Quando vero una tantum præmitenda est denuntiatio, expectandum est aliquo temporis spatio post ipsam factam, alias effici parum, utilis.

Tertiò, facienda sunt in Ecclesia, ut dicitur in dicto Decreto; & non in quacumque, sed in propria parochia, ut deducitur ex eo, quod in dicto Decreto dicitur, facienda esse a proprio Parochio contrahentium: & facienda sunt in parochiis variisque contrahentis, quando ad diuersas pertinent, nisi quando ob pariam distantiam parochiarum sufficiat in parochia vnius, sive viri sive feminæ, ut possint impedimenta manifestari: & quando contrahens pertinet ad duas parochias, sufficiet quod fiant in qualibet earum, in qua sit sufficienter notus; potiori tamen ratione in parochia illius Parochi, coram quo contrahendum est matrimonium. Quod si ad unam tantum parochiam pertineat, & in ea non sit sufficienter notus, facienda sunt in ea parochia aliena, in qua sit sufficienter notus, facienda tamen sunt cura & diligentia Parochi ipsius contrahentis. Addunt nonnulli, denuntiationes posse fieri extra Ecclesiam, & in diebus non festiuis, vbi & quando magna populi pars conueniat, cui acquiescimus vbi id sit conuenitudine introductum.

Quartò, denuntiationes facienda sunt antequam matrimonium contrahatur, nisi ad sit prudens suspicio, quod matrimonium malitiosè impeditur; quia tunc, ut ex dicto Decreto constat, una tantum sufficiet ante matrimonium, vel nulla erit necessaria, si ob unam id timeatur; tunc tamen postea ante illius consummatione facienda sunt denuntiationes; sufficiet tamen una, ut declarauit Congregatio Cardinalium, quia ex una parte pro eo casu Tridentinum contentum erat una denuntiatio ante contractum matrimonij facienda, & ex alia parte una denuntiatio postea facta satisfit verbis Tridentini, pro eo casu dicentis, ante consummationem fiant denuntiationes; quia hoc in plurimi dictum, potest sufficienter intelligi pro omnibus matrimonijis sic celebratis, quamvis non pro quolibet matrimonio. Poterunt tamen tunc omnes omnino omitti, si Ordinarius id iudicet expedire, ut dicitur in dicto Decreto.

DIFFICULTAS XIX.

Quis possit dispensare, ut denuntiationes postponantur, vel ut omnino omittantur.

Conueniant Doctores, Episcopum posse in prædicto dispensare; quia Tridentinum id remittit arbitrio Ordinarij, Episcopus autem est vere Ordinarius.

Est tamen difficultas Primò, An id etiam possit Prouisor seu Vicarius generalis ex vi sui officij.

Henriquez lib. 11. cap. 5. Bafilius cap. 3. & Antonius Gomez in Bulla Cruciatæ, c. 4. q. 4. negant; ^{Henriq.} Bafilius. ^{Gomez.} immixtò tamen, ut optimè Sancius lib. 3. dist. 7. ^{Bafilius.} Sancius.

Q. 4. Egidius

*Ægidius.
Riccius.*

Ægidius disp. 27. dub. 6. & Riccius in Praxi, dec. 259. quia etiam est ordinarius, & idem tribunal, & eadem persona cum Episcopo: unde etiam admittamus id, quod refertur in declaratione Congregationis Cardinalium apud Rebulum num. 22. Papam dixisse quoad hoc, nomine ordinarii intelligi Episcopum, non est excludendum eius Vicarius generalis; quia est eadem persona cum Episcopo. Et id etiam posse quemlibet habentem iurisdictionem Episcopalem, nulli dicet cefano subditum, contra Basilium docent Sancius, Henriquez, Ægidius, & plures alii, & merito: quia etiam isti verè sunt ordinarii, ut diximus Difficultate. ix. & posse comprehendendi nomine Episcopi, cuius fit mentio in super dicta Declaratione, cum habeant iurisdictionem Episcopalem annexam sive dignitatem, & Papam solum voluisse excludere habentes Abbacias, aut alias dignitates in commendam, quibus annexa est iurisdictione Episcopalis, & non ipsos Abbates proprietatis, ut deducitur ex relata Declaratione. imò tunc Papa, si verè id dixit, nouiter eos exclusit, qui ante hanc suam verbalem decisionem non erant exclusi.

64

*Sancius.
Ægidius.*

Et non tantum Episcopus, & alii habentes Episcopalem iurisdictionem, possunt delegate facultatem in eis dispensandi (ut contra non paucos docent Sancius & Ægidius) quia nullibi impeduntur, sed etiam Provisor seu Vicarius generalis, ut ob eamdem rationem docet Sancius.

Addimus (ut optimè Sancius & Ægidius) quanto contrahentes sunt diuersarum dioecesiuum, Ordinarii virtusque posse in denuntiationibus dispensare, & pro vtroque contrahente sufficere dispensationem vnius (quamus in hoc dubiter Basilis) quia verè fieri ab Ordinario, quamus fit sancius tantum, quo satisfit decreto Concilij Tridentini, quod est verum, quamus matrimonium fiat in dicto concilio Ordinarii alterius; quia etiam satisfit dicto decreto, sicut ob eamdem rationem super diximus, contrahentes diuersarum parochiarum validè contrahere coram Parocho vnius, etiam in parochia alterius.

65

Vera-cruz.

Secundò est difficultas, An quando est prudens suspicio, quod matrimonium malitiosè impeditur, si ad matrimonium præsupponantur denuntiationes, possit Parochus dispensare, ut omnes, aut aliquæ ante matrimonium omittantur. Addimus primum, quando est prudens suspicio, quod matrimonium malitiosè impeditur; quia in alijs casibus certum est non posse. Addimus Secundò, ut omittantur ante matrimonium, quia certum est, non posse dispensare, ut post factum matrimonium omittantur.

Circa difficultatem ergo, etiam Vera-cruz in Appendice ad Speculum dub. 1. & Candelabrum aureum 1. part. de Matrimonio n. 243. partem affirmatiuam tueantur; nihilominus Sancius, Henriquez, Ægidius & Basilis partem negatiuam tradunt, & merito: quia in dicto cap. vbi conceditur facultas dispensandi in denuntiationibus, tantum conceditur Ordinario, & de Parocho nulla fit mentio, nisi ut alisstat matrimonio.

DIFFICULTAS XX.

Ob quas causas possit Ordinarius in denuntiationibus dispensare.

66

Supponimus, absque iusta & rationabili causa non posse Ordinarium in denuntiationibus dispensare; quia in eis dispensare, committitur

Ordinario à Tridentino fess. 24. c. 1. de Reformatione matrimonij, quando expedit; & quando non est causa aliqua rationabilis, non expedit, quia dispensatio est ruptio Iuris communis, que absque rationabili causa non expedit.

Hoc supposito, conueniunt Primò Doctores, suspicitionem prudentem, quod matrimonium malitiosè seu iniuste impeditur, si ante ipsam denuntiationes præmittantur, esse causam iusta & sufficientem ad dispensandum in eis, non omnino omittantur, sed ut omittantur ante matrimonium, & siant post contractum matrimonium, sed ante consummationem, vel omnes tres, si ob unam, quamvis solam, id timetur; ut omittantur duas, si ob duas id timetur; vel ut omittatur una, si, quando siant omnes tres, id timetur. Addimus nos (ut optimè Basilis c. 32.) esse sufficientem ut excusat ab illis præmitiis ante matrimonium, etiam absque dispensatione, ut postea dicemus, etiam si tunc licet Ordinarii (quæ latè dispensatio dici potest) sic sub confilio.

Conueniunt Secundò Doctores, esse eum causas iustas ad dispensandum, ut omittantur ante matrimonium, ob dictam suspicitionem, omittantur etiam post matrimonium, & numquam siant ut supponitur in Tridentino ubi supra.

Et præter causam dictam suspicitionis, etiam sunt aliae causæ iusta ad dispensandum, ut denuntiationes omittantur ante matrimonium, & siant post illud contractum, imò etiam ut nec postea siant, sed omnino omittantur, adhuc quando non sunt omisæ ob dictam suspicitionem, ut contra Zephalaum consil. 421. docent Sancius lib. 3. dilp. 9. Ægidius dilp. 27. dub. 6. Basilis cap. 31. & communiter Doctores: quia quamus in Tridentino tantum sit expressè concessum Ordinario, quod dispenset ut non siant post matrimonium, quando ante illud sunt omisæ ob dictam suspicitionem, eo tamè ipso quod id expelit consilis, etiam interpretatione consilis quod dispenset ut nec siant postea, quando ante matrimonium sunt omisæ ob alias causas; & ob alias causas etiam, quod dispenset ut omittantur ante matrimonium, & postponantur, quod conueniunt & Congregatio Cardinalium interpretata sunt.

Ex causis ergo istis, ob quas potest Ordinarius in denuntiationibus dispensare (in quarum iustitia & sufficientia conueniunt communiter Doctores) aliae sunt iusta, ut denuntiationes omittantur ante matrimonium, & siant post illud contractum, sed ante consummationem, & aliae ut omnino omittantur, adhuc post matrimonium contractum.

Secunda ergo causa iusta dispensandi, ut postponantur, quando non possunt præmiti absque pericolo notabilis iacture animæ, aut temporalis, aut absque impedimento operis notabilis misericordia; ut quando duo concubinij intendunt contrahere, & prudenter dicentes esse carnaliter miscendos dum siunt denuntiationes; & quando vir in articulo mortis vult concubinam ducere, ut legitimer filios ex ea habitos, vel viam non relinquat in honoret, quamus ex ea non genererit filios.

Tertia causa iusta dispensandi ut postponantur, est, quando tempus, quo nuptie sollemnes præbentur instat, & post factum matrimonium nuntiatur ante tempus, in quo licet, futura commun-

*Sancius.
Ægidius.*

Basilis.

tio carnalis, quæ ante benedictiones nuptiales seu nuptias solemnies est illicita, aut saltem non expediens. Addimus, ad id etiam sufficere, ne diffatur contractio matrimonij vel consummatio, quamvis nullus sit timor, nec periculum.

Quarta causa iusta dispensandi in denuntiationibus, ut omnino omittantur etiam post factum matrimonium, est, quando non possunt fieri absque infamia contrahentium, ut quando sunt in concubinatu, & publicè confentur coniugati.

Quinta causa iusta dispensandi ut omnino omittantur, est, quando nequeunt fieri absque pudore contrahentium, ut quando sunt senes, & quando valde senes contrahent cum validè iuvene, & quando validè nobilis cum ignobilis.

Sexta causa iusta dispensandi ut omnino omittantur, est, quando contrahunt Magnates, & non repente, & occulè; quia tunc absque denuntiationibus facilè conitantur impedimenta: & generaliter est causa iusta ad sic dispensandum cum quibuscumque, quando non est timor aliius impedimentum.

Septima causa iusta dispensandi ut omnino omittantur, est, quando matrimonium prius publicè contractum, potest constar esse nullum, quamvis hoc publicè constet, quia tunc ad dispensandum sufficit prior fama, ex qua nullum resultauit impedimentum.

Otia generaliter, ob quancumque notabilem commoditatem contrahentium, sive spiritualem sive temporalem, potest iuste dispensari ab Ordinario in denuntiationibus aut præmittendis, aut omnino omittendis, vt commoditas exegerit.

Obseruandum est Primo, quod quamvis in quolibet casu ex dictis possit Ordinarius supradicto modo dispensare, non tamen tenetur in quolibet, ut contra Siluestrum v. Dispensatio. quæst. 1. & contra Rosellam num. 4. & contra Armillam v. Dispensare. n. 14. docent Sancius l. 3. disp. 10. Aegidius disp. 27. dub. 6. Basilius cap. 32. & plures alii; qui quamvis non conueniunt in quibus casibus teneantur, & in quibus non teneantur, parum tamen dissentient inter se, & à nostra doctrina quam iam subiçimus.

Nos ergo existimamus, Ordinarium teneri partibus potestibus, quoties dispensatio proficit notabiliter aut bono communi, aut ipsis contrahentibus, sive spiritualiter sive temporaliter (ut contingit in casibus dictis, exceptis quinto, sexto & septimo, & dilatione matrimonij contenta in casu tertio) quia potest dispensandi in Præclaris est in bonum commune, & in bonum suorum subditorum; & non teneri, quando dispensatio non proficit notabiliter, ut contingit in casibus quinto, sexto & septimo, & dicta dilatione matrimonij; quia ratio non exigit, ut Ius commune dispensatione rumpatur (quamvis possit) quando dispensatio non proficit notabiliter.

Addunt Sancius, Basilius, & alii, quod Ordinarius tenetur dispensare, & absq; ratione aliqua id denegat, aut non potest commode adiri, posse matrimonium licet contrahi, omisiss denuntiationibus, abque dispensatione: quod nos non generaliter approbamus, etiam si contrahere absque denuntiationibus proficit notabiliter, sed tantum quando denuntatio, aut mora efficiendi denuntiationes, nocet notabiliter bono communi, vel ipsis contrahentibus, ut contingit in casibus pri-

mo, tertio & quarto, & in priori parte secundi casus, excepta dilatione matrimonij contenta in tertio casu in fine; aut quando impedit opus alicuius misericordia notabilis, ut contingit in posteriori parte secundi casus: quia præceptum non contrahendi absque denuntiationibus, tantum est Ecclesiasticum, quod non obligat cum damno notabili, nec cum diœto impedimento; ac proinde in his casibus non est necessaria dispensatio, quamvis Ordinarius possit commode adiri, & sit paratus dispensationem concedere; quia dispensatio non est necessaria vbi præcepti obligatio cessat, & ob id in Tridentino vbi supra, in casu in quo est suspicio, quod matrimonium iniuste impeditur, dicitur, quod denuntiationes omittantur, nulla facta mentione dispensationis.

Obseruandum est Secundò, Ordinarium, ut dispense, teneri quantum possit informari de veritate cause; & etiam an sit impedimentum aliquod; sed non est necessaria informatio judicialis adhibitis testibus iuratis, & in forma iudicij, ut contra non paticos docent Sancius, Basilius, & alii; *Sancius*, *Basilius*. sed sufficit informatio extrajudicialis, & in foro conscientie; quia Tridentinum dispensationem in denuntiationibus committit prudentia & iudicio Ordinarii, quod est committi suo priuato iudicio, & conscientia.

Addimus, dispensationem, quando fit, faciendo esse gratis, ut generaliter decernitur in Tridentino less. 25. cap. 18. de Reformatione.

DIFFICULTAS XXI.

Vtrum ex vi denuntiationum sit obligatio reuelandi impedimentum occultum.

Supponimus (in quo conueniunt Doctores) quemlibet teneri deferre impedimentum, quod plenè probari potest, quamvis ortum ex peccato infami, ut ex fornicatione cum consanguinea alterius contrahentis: quamvis, quando oritur ex peccato infami, non solum omnino occulto, sed etiam plenè probabile, debeat impeditus prius secundum legem fraternali correptionis admoneri, ut deficiat à contrahendo matrimonio, etiam si admonitio nequeat commode fieri intra terminum in denuntiationibus præfixum, sed facta sit post illum.

Est tamen difficultas, An sit obligatio deferendi impedimentum occultum, quod quis solus nouit, & ob id testibus probare non potest.

Supplementum Gabrieli in 4. d. 28. q. 2. art. 3. *Gabriel.* dub. pñ. & Basilius c. 34. docent, neminem tene- *Basilius.* ri: quod etiam tradit Maior d. 21. q. 2. quando im- *Maior.* pedimentum ortum fuit ex peccato occulto. Pro- bari autem potest, quia nemo denuntiare tenetur, quod sufficienter probare non potest; absque testibus autem nequit sufficienter probare.

Sancius verò l. 3. disp. 13. Aegidius d. 27. dub. 7. & cōmuniter Doctores docent, quemlibet teneri denuntiare impedimentum occultum quod sit, quamvis solus sciat, & merito: quia quilibet tenetur vitare peccatum mortale proximi, si commode possit, præterim quando id à superiori præcipitur; ut quando est impedimentum, quamvis sit tantum impediens, est peccatum mortale cum eo contrahere; & quando est dirimens, contrahentes etiam in perpetuo concubinatu viuunt, & sciens impedimentum, potest, illud denuntiando, vitare dictum peccatum mortale proximi, quamvis

quamvis ipse solus sciat, quia unus solus, quamvis denuntiatur, si deponat ut testis, & iuratus, sufficit ad id, quando agitur de evitando peccato, ut tunc agitur, & non de punitione, ut diximus Disp. I. Difficult. xix. Ex quo constat ad rationem aduersariorum. Addidimus, si commode possit; quia si non potest nisi cum considerabili incommmodo, aut cum scandalo aliorum, non tenetur.

Id autem quod diximus, cuius est verum, quamvis quis sub secreto & iuratus scierit impedimentum occultum, & quamvis ortum ex peccato infamante, quia maior ratio habenda est salutis animae proximi quam seruanda secretum & familiarius, neque potest iuramento obligari ad non denuntiandum, quod alias tenetur saltem ex vi praecipi superioris id praeципientis modiis denuntiationibus.

76. Et eodem modo tenetur depuntiare is qui audiuit impedimentum a persona fide digna, hac non denuntiante, in modo & a persona non fide digna, quando impedimentum non inducit infamiam; quia tunc ea denuntiatio non obest, & prodesse potest, quia inde desumti potest aliqua cognitio: non vero tenetur quando infamiam inducit, neque tenetur quando audiuit, & non meminit a quo, quamvis impedimentum non sit infame; neque tenetur quando audiuit a persona nihil certi sciente.

77. Et non solum alij tenentur, sed etiam ipsi contrahentes interrogati, quamvis impedimentum sit infame, si nolunt a matrimonio desistere, ut docent Sancius disp. 14. & Aegidius vbi supra, & Basilius, quia cum tunc non procedatur ad puniendum, sed ad virandum peccatum mortale, possunt ab Ordinario interrogari, quamvis nulla infamia praecedat, quia id est laudabile ipsis contrahentibus: non tamen tenetur impedimentum occultum manifestare, quando est dispensatum, quamvis occulte tantum, & in foro conscientia; quia tunc impedimentum reputatur ut nullum, ac proinde interrogati negare possunt mentali restrictione; & ob eamdem rationem alij qui sciunt impedimentum occultum, si etiam scient dispensationem quamvis occultam, non tenentur illud reuelare.

78. Addidimus contra Basilium cap. 35. Parochum, extra confessionem scientem impedimentum occultum, quamvis infame, non posse in matrimonio procedere, sed ob dictam rationem teneri impedimentum illud Ordinario, qui vere est iudex, denuntiatur, quamvis ipse solus sciat, & etiam Ordinario, quando extra confessionem nouit impedimentum occultum, quamvis infame, non posse dare licentiam ad contrahendum, quamvis ipse solus sciat, sed tenetur illud ad Nuntium, vel ad alium iudicem legitimum deferre, nisi quando Parochus & Ordinarius sciunt dispensationem occultam; quia tunc quando non sit denuntiatum, possunt dissimulare, quia reputatur ut nullum. Addidimus, *extra confessionem*, quia quodammodo sciunt impedimentum ortum ex peccato, noto tantum in confessione, non possunt illud denuntiare, quamvis, si commode possint, prius perita venia loquendi cum illo de auditis in confessione, quando crederetur profuturum, & ipsum non agere laurum eam veniam ab ipso peti, tenebuntur cum secretum monere ut a matrimonio desistat.

Obseruandum est, Parochum eo ipso, quod coram eo opponitur impedimentum aliquod, non

posse ad matrimonium procedere (etiam si possit ad denuntiationes faciendas) sed teneri illud ad Ordinarium deferre, qui testimonio aliquo testis, quamvis singularis, matrimonium impediens teneri quoque Parochum habere librum, & in eis scribere nomina coniugum, & testium, & locum, & tempus in quo celebratum est matrimonium, quia id praecipitur in Tridentino less. 24. c. illo 1. & ad id tenetur sub mortali; quia non est pars considerationis ad evitandas lites & inconvenientias, quae ex dictorum omissione oriuntur posse.

DIFFICULTAS XXII.

Vtrum Matrimonium factum ab absque denuntiationibus illicite omisso censetur clandestinum quoad penas clandestini.

Sancius lib. 2. disp. 1. Aegidius disp. 17. dub. 1. & Basilius cap. 37. partem affirmatam non tenetur, quia in cap. fin. de Clandestina denuntiatione, matrimonium absque denuntiatione in Ecclesia Presbyteris facta, supponitur esse clandestinum, & ob illud imponuntur nonnullae penae: quod approbari videtur a Tridentino less. 24. cap. illo 1. dum ait, se inharetur vestigis Concilij Lateranensis, ex quo decretum dicti cap. fin. defunctorum Tridentinum cap. 5. superadditum contra contrahentes absque denuntiationibus in gradibus propositis, quamvis ignoranter, pro pena diffidemus dispensationis in eis gradibus.

Palacios in 4. dist. 28. disp. 3. Petrus Ledelim q. 45. art. 5. & Molina Tom. 1. de Iustitia tract. 4. 176. partem negationem tradunt, & merito quod matrimonium coram sufficiens testibus, quamvis absque praemissa denuntiationibus factum, non est sim simpler & absolutè clandestinum, quod vere sit publice, & in facie Ecclesie, & ipsi plenè conitare: ergo penae (quae potius sunt restringenda) impositae contra matrimonium clandestinum, ita abolutè nominatum, non sunt contra illud, sed tantum contra matrimonium factum absque sufficiens testibus, & ob illud imponuntur ibi penae, non ob factum absque praemissa denuntiationibus; ac proinde Tridentinum, quamvis inharetur vestigis Lateranensis, non approbat matrimonium absque denuntiationibus esse clandestinum, quia id non sufficiunt in decreto dicti cap. fin. defunctorum ex Concilio Lateranensi, in modo Tridentinum non inharetur vestigis Lateranensis nisi quoad praemissa denuntiationes: & cap. illo 5. matrimonium absque denuntiationibus factum, quando absque eis scientibus, neque ignoranter sit in gradibus propositis, puni penae diffidemus dispensationis in eis gradibus, quod est indicium, & non leue, quod matrimonium absque illis celebratum non puniatur generalibus penis clandestini.

Hac autem pena diffidentiae dispensationis imposita à Tridentino contra contrahentes, siue scienter siue ignoranter, in gradibus prohibitis, videtur cessare pena excommunicationis lata in Clementina vniuersitate de Consanguinitate contra scienter contrahentes in gradibus consanguinitatis aut affinitatis prohibitis.

Et hac pena diffidentiae dispensationis (ut adiuvant Sancius & Egidius) hos habet effectus, & quod dispensatio sit irrita, si ea circumstantia non exprimatur, iuxta ea quae dicimus Difficultate XXVI. & quod habens priuilegium dispensandi in impedimentis, non possit in eo carent, nisi specialiter in priuilegio exprimatur. Addunt Sancius & Egidius alium tertium effectum, nempe quod Pontifex non possit licet cum sic contrahentibus dispensare, absque majori causa quam alia esset sufficiens.

DIFFICULTAS XXIII.

Vtrum benedictiones nuptiales, & vulgo Velationes, adhibenda sint.

Conueniunt Primò Doctores, benedictiones nuptiales, quibus iam coniugati benedicuntur solemniter, non esse necessarias ad valorem matrimonij; quia ante ipsas, quando adhibentur, supponitur validum. In can. autem 1. 30. quest. 5. quando coniugium, cui non accedunt benedictiones, dicitur non esse legitimum, tantum significatur non esse secundum rotum decorum, & secundum totam honestatem requisitam à lege seu iure.

Conueniunt Secundo, benedictiones nuptiales esse necessarias ex praecepto, ut constat ex 30. q. 5. praeferentim cap. 3. & ex consuetudine, qua in omnibus diecibus iam coniugati compelluntur ad eas recipiendas.

Est tamen difficultas, An sit peccatum mortale, eas omnino omittere, an tantum veniale.

Ochagavia Tract. 5. q. 5. docet, esse mortale;

quia sunt magni momenti, & valde congruentes bono progressu matrimonij. Sancius vero lib. 1. *sancius.* disp. 8. 2. num. 6. docet esse tantum veniale, & merito: quia tantum sunt Sacramentale quoddam, quod non appetit magni momenti, neque valde congruens progressu matrimonij.

Addimus, benedictiones istas nuptiales in Tridentino seif. 24. c. 10. prohibitas esse fieri ab Adventu usque in diem Epiphaniae inclusu; & à Feria 4. Cinerum usq; in Octauam Resurrectionis inclusu; in alijs vero temporibus, etiam in eis in quibus antiquitus prohibite erant, permitti fieri.

Sed an primæ tantum nuptias sint solemniter benedicenda (in quo conueniunt Doctores) an etiā secundæ, sub controvarya est apud illos, circa quam Sancius ubi supra varia referit opiniones.

Nos tamen existimamus, iure communī, quando adhuc vnu ex conjugatis, siue vir siue femina, contrahit secundas nuptias, & in prioribus benedictionem accepit, nuptias illas secundas non esse benedicendas; quia benedictiones solemnēs Ecclesiæ non repetuntur eidem rei, ut constat ex cap. *Vir.* 3. de Secundis nuptijs: quod est verum, ut adiuvat Sancius, etiam quando primæ nuptiæ benedictæ inueniuntur fuisse nulla; quia benedictionibus personæ potius quam nuptiæ benedicētæ, non sunt iterum benedicenda. Nihilominus circa hoc variae sunt consuetudines in varijs diecibus; in qualibet tamen standum est propriæ confuerūdini.

Observandum est, Regularem, vel saecularem, qui absque licentia Parochi vel Ordinarij benedixerit nuptijs sibi non subditorum, tamē in manere suspensum, quamdiu Ordinario Parochi, ad quem pertinebat benedicere, videatur, ut decernitur in Tridentino cap. illo 1. & impositione huius penæ, cessare penam excommunicationis latam in Clementina r. de Priuilegijs contra Religiosos matrimonia solemnizantes, ut diximus Difficultate **XVII.**

DISPUTATIO VI.

De Matrimonio coacto.

DIFFICULTAS I.

Vtrum Matrimonium contractum ex metu iniusto, cadente in virum constantem, sit nullum.

SUPPONIMVS, metum ab extinfeo (id est à causa libera extinseca, v. g. ab homine) incausum, de quo procedit difficultas, esse duplice, ut constat ex cap. *Veniens.* 15. de Sponsalibus: unum grauem absolutem, seu cadente in virum constantem; & alterum leuem absolutem, seu cadente in virum inconstantem. Quis vero sit vnu & alter, examinatur in Tractatu de Contractibus. Interim tamen metus grauius absolutus, seu cadens in virum constantem, est timor probabilis seu prudens, & magni mali, non magni comparatius, seu comparati ad sexum & etatem, nec ad malum minus, id est, quod sit mali maioris eo malo, quod eligitur

ad vitandum malum quod dimicatur, sed mali magni absolutæ, & in se (siue maioris, siue minoris malo electo) cuius prudenti timore vir, quamvis constans sit, non mirum cogatur ad eligendum aliquid quod necessarium sit, ut malum illud, quod timet, eviter, ut metus prudens mortis, aut magni cruciatus, aut grauius infamiae, aut amissio- nis honoris, ita ut aut notabilis partis bonorum, aut impedimenti lucri notabilis, aut grauius & diuturna indignationis patris, aut superioris, aut alius, à quo quis dependeret in paucis, quando ob eam indignatione prudenter timeret graue aliquid malum, aut graue cumulo malorum, quamvis patuerit, non vero grauius & diuturna indignationis predicatorum per sonarū scortim, nec importunatum precū scortum, quidquid dicat Basilius 1. 4. c. 5. Metus vero leuis absolutus seu cadens in virum inconstantem, est metus mali, aut im prudens, quamvis magni mali, aut si prudens, quando est mali parui, seu leuis, quo solus timidus, & nō fortis, nec confitans cogitur ad aliquid faciendum, ut malum illud eviter.

Hoc